

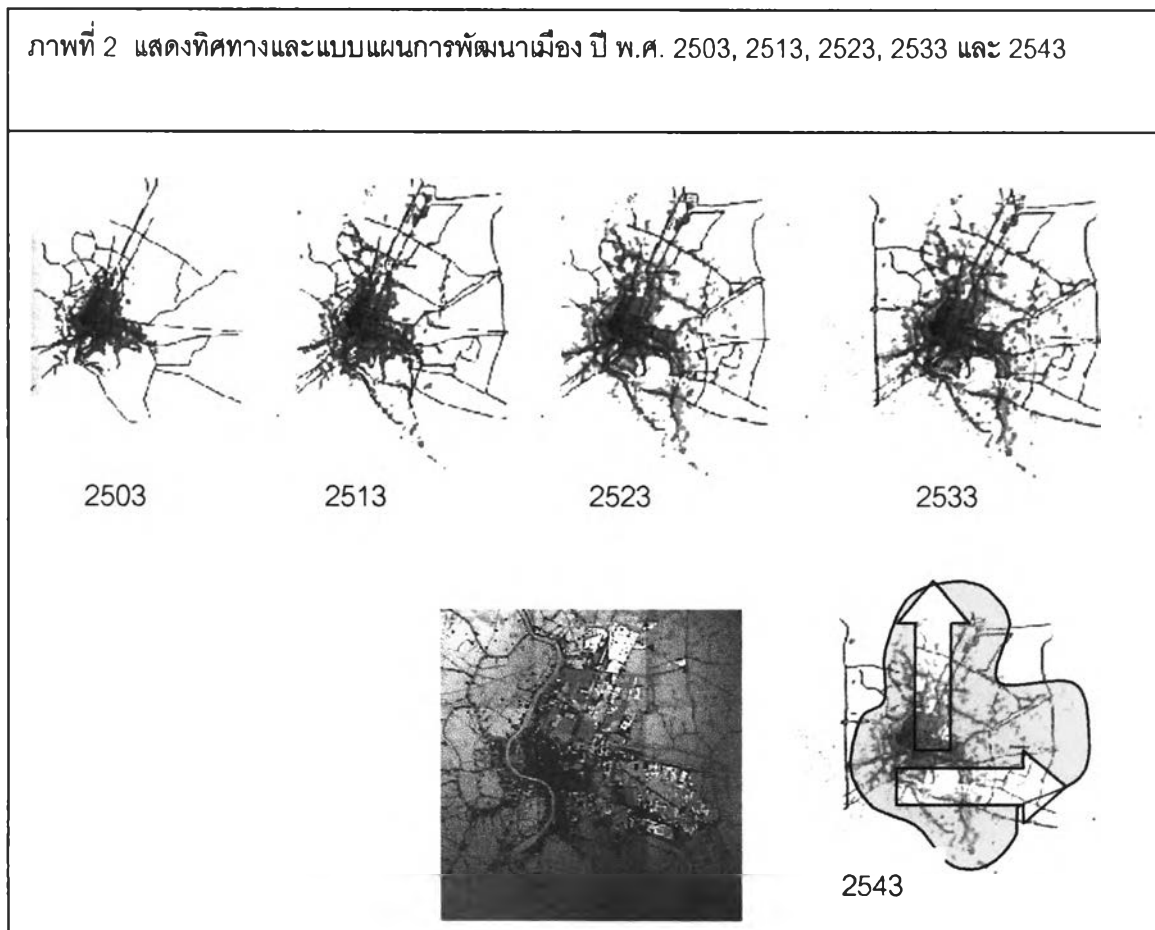
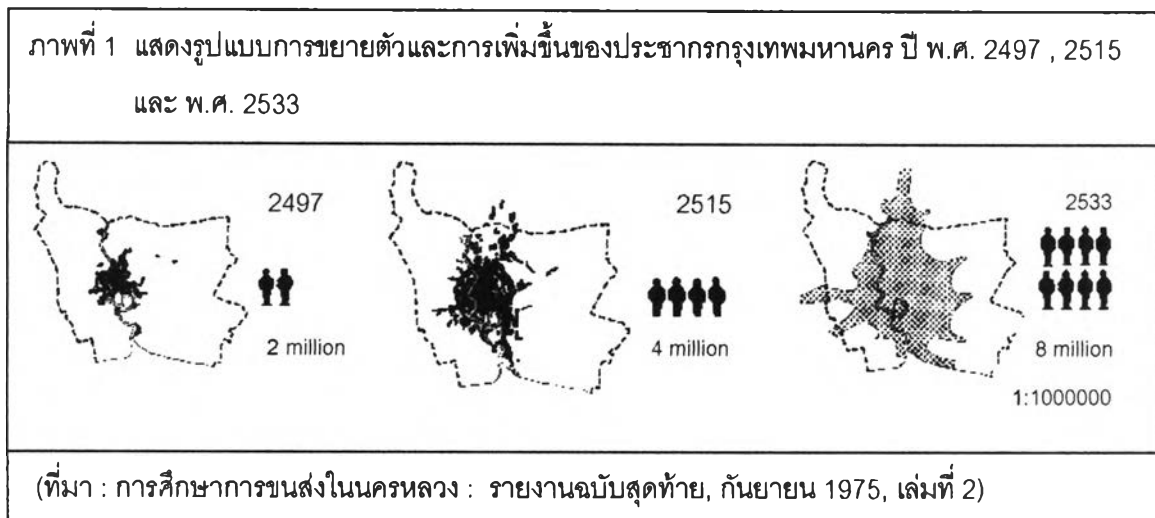

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

ในยุคโลกาภิวัตน์ พัฒนาการและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่งและการเดินทางรวมทั้งการรับรู้ข่าวสารของคนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้คนมีการติดต่อกันได้หลายรูปแบบทั้งวิธีการพบปะกันและการติดต่อทางไกล วิธีการติดต่อสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลต่อรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ของคนทั้งที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ต่างพื้นที่ ต่างเชื้อชาติ และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัด ทำให้สังคมหรือชุมชนในยุคปัจจุบันมีขอบเขตกว้างขวางหรือไร้ขอบเขตและการที่คนสามารถเดินทางและรับรู้ข่าวสารข้อมูลได้ถึงกันทั่วภูมิภาคของโลกเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อการตัดสินใจและแสวงหาโอกาสในด้านเศรษฐกิจ การศึกษาและอื่นๆ ของประชากรที่ดีกว่าในพื้นที่ที่อยู่เดิมซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลความเจริญที่มีความแห้งแล้งโดยสภาพธรรมชาติที่ก่อให้เกิดความยากจน ทำให้คนกลุ่มนี้ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองใหญ่สภาพดังกล่าวนี้เกิดขึ้นทั่วทุกภูมิภาคของโลกรวมทั้งประเทศไทย

ในช่วง 10-20 ปี ที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครมีการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 - 4 (พ.ศ. 2504-2524) ที่สร้างความสำเร็จให้กรุงเทพมหานครในลักษณะรวมศูนย์ ทำให้กรุงเทพมหานครเติบโตในลักษณะ "เอคนคร" กล่าวคือเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญและเป็นศูนย์กลางของแหล่งงาน การศึกษาและบริการอื่นๆ กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นแรงดึงดูดประชากรเข้าสู่พื้นที่ นอกจากนี้แรงผลักดันที่เป็นปัจจัยด้านความแห้งแล้งในชนบททำให้ประชาชนแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในพื้นที่เมืองใหญ่ เกิดการย้ายถิ่นของประชากรเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ทำให้ประชากรกรุงเทพมหานครขยายตัวอย่างรวดเร็ว จากนโยบายการพัฒนาประเทศทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมสูงเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองอื่นๆ ของประเทศไทย เป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การผลิต การบริหารและบริการที่สำคัญของประเทศ มีสัดส่วนผลผลิตมวลรวม เกือบร้อยละ 50 ของผลผลิตมวลรวมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539) ในทางกลับกันกรุงเทพมหานครก็มีปัญหาทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมรวมทั้งคุณภาพชีวิตของประชาชนมากที่สุดด้วยเช่นกัน ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5, 6 และฉบับที่ 7 ที่ผ่านมากรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านที่อยู่อาศัย การตั้งถิ่นฐานของประชากรและการขยายตัวของแหล่งอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการต่างๆ ออกไปทุกทิศทางของเมืองจนเชื่อมต่อกับเมืองอื่นๆ ในบริเวณทลข่างเคียงเข้าด้วยกันเกือบทั้งหมด มีการคาดการณ์ว่า

ประชากรในกรุงเทพมหานครจะเพิ่มจาก 8.0 ล้านคนในปี พ.ศ. 2543 เป็น 10.2 ล้านคนในปี พ.ศ. 2564 ในขณะที่ประชากรรวมของกรุงเทพฯและปริมณฑลจะเพิ่มขึ้นจาก 11.4 ล้านคนในปี พ.ศ. 2543 เป็น 15.4 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นแนวโน้มของการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นจากในอดีต (การศึกษาแผนแม่บทการขนส่งมวลชนระบบรางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและพื้นที่ต่อเนื่อง, 2544 (ภาพที่ 1, ภาพที่ 2))

ในแผนพัฒนาฯฉบับที่ 8 ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาอนุภาคโดยรอบภาคมหานคร และปริมณฑล เพื่อกระจายความเจริญไว้แล้ว เป้าหมายหนึ่งคือการพัฒนาพื้นที่ภาคกลางตอนบนให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมใหม่รองรับการกระจายอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานครและพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศที่เชื่อมเข้าสู่อินโดจีนโดยมีสระบุรีเป็นศูนย์กลางหลักของพื้นที่ มีการจัดระบบโครงข่ายระบบบริการพื้นฐานและโครงสร้างทางสังคมเพื่อบริการชุมชนให้ครอบคลุมเป็นระบบที่สมบูรณ์ตามแผน การดำเนินงานตามแผนฯได้ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาฯฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2549) ที่กำหนดให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งพัฒนาระบบการจราจรขนส่งให้ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาค ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนบริเวณรอยต่อของพื้นที่ที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานครโดยรอบและจังหวัดต่อเนื่องออกไปในพื้นที่ภาคกลางของประเทศ โดยมีกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการขยายตัว โดยเฉพาะในพื้นที่ด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการเพาะปลูกและการทำเกษตรกรรม การขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ลักษณะดังกล่าวนี้ McGee (1991) เรียกว่าเป็นพื้นที่ภาคมหานครที่ขยายตัวออกไป การขยายตัวในลักษณะดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะภาค อุตสาหกรรมและธุรกิจที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเกษตรกรรมถูกนำไปใช้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม เช่นในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี สิงห์บุรี (เกศินี ปายะนันท์ , 2538 : 30) พื้นที่บางส่วนถูกเก็งกำไรจากกลุ่มนายทุนเมื่อเกิดโครงการของภาครัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ดินผืนใหญ่ตามคลองส่งน้ำที่สร้างขึ้นใหม่ที่ขยายไปทางเหนือและตะวันตกของกรุงเทพมหานคร (Mehl, 1993 : 8) เช่น เมื่อมีโครงการคลองรังสิต กลุ่มนายทุนได้เป็นเจ้าของที่ดินถึง 800,000 ไร่ ทั้งในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี อยุธยา และสระบุรี (Ponsapich, A. 1993 : 44) สภาพดังกล่าวส่งผลพื้นที่ภาคเกษตรในพื้นที่ ภาคกลางซึ่งมีจำนวน 39 ล้านไร่ ลดลงอย่างมาก ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่มีสภาพตั้งแต่อุดมสมบูรณ์ปานกลางไปจนถึงอุดมสมบูรณ์มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหมาะกับการปลูกข้าว (Holtsberg, 1982 : 162)

จากการวิเคราะห์พื้นที่การตั้งถิ่นฐานของการศึกษาโครงการประสานการก่อสร้างโครงการขนส่งขนาดใหญ่ระยะที่ 7 (รายงานขั้นสุดท้าย โครงการประสานการก่อสร้างโครงการขนส่งขนาดใหญ่ระยะที่ 7; สำนักนโยบายและแผนการจราจรและขนส่ง โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546) พบว่าการขยายตัวของภาคมหานครเป็นไปในแนวโครงข่ายถนนสายหลักซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อเชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและภูมิภาคต่างๆ ใน 3 ทิศทางหลัก คือภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีถนนพหลโยธินเป็นโครงข่ายหลัก ภาคตะวันออกมีโครงข่ายถนนสุขุมวิท (ถนนบางนา-ตราด) และถนนมอเตอร์เวย์ ส่วนภาคใต้และภาคตะวันตก มีโครงข่ายถนนเพชรเกษมเป็นเส้นทางสายหลัก เมื่อพิจารณาแนวโน้มการพัฒนาของเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503-2543 พบว่า

การขยายตัวของเมืองส่วนใหญ่ขยายไปในแนวด้านเหนือและด้านตะวันออก และเมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมปี พ.ศ. 2531 และปี พ.ศ. 2545 โดยการซ้อนทับของแผนที่ (overlay) (ภาพที่ 3) และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของพื้นที่เมือง พบว่ามีการขยายตัวไปในพื้นที่เกษตรกรรมทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลงขณะที่การใช้ที่ดินเมืองเพิ่มสูงขึ้น (ตารางที่ 1)

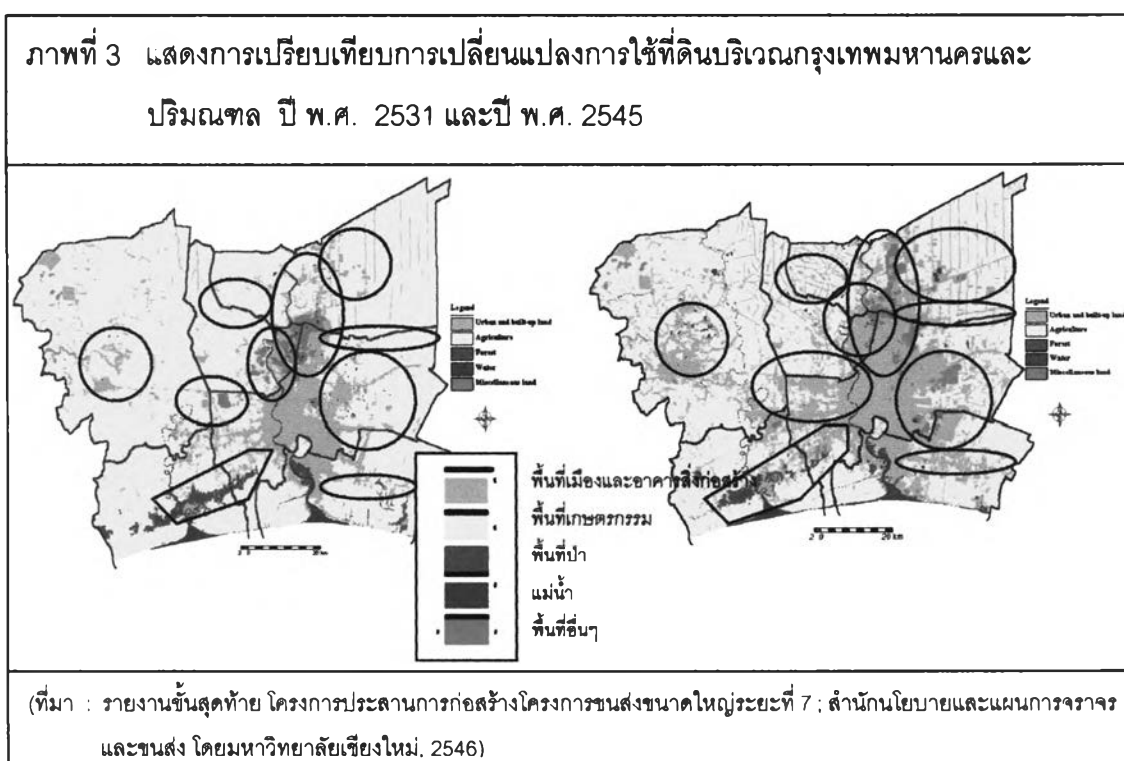
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล ปี พ.ศ. 2531 และ ปี พ.ศ. 2545

Class	Legend	Area(%)	Area(sq km)
1	Urban and built-up land	13.7	1058.09
2	Agriculture	82.28	6352.94
3	Forest	1.5	115.52
4	Water	1.29	99.55
5	Miscellaneous land	1.23	94.95
	TOTAL	100	7720

Class	Legend	Area(%)	Area(sq km)
1	Urban and built-up land	29.51	2280.12
2	Agriculture	66.15	5110.79
3	Forest	1	78.98
4	Water	1.65	127.2
5	Miscellaneous land	1.6	123.74
	TOTAL	100	7720

การใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล ปี พ.ศ. 2531

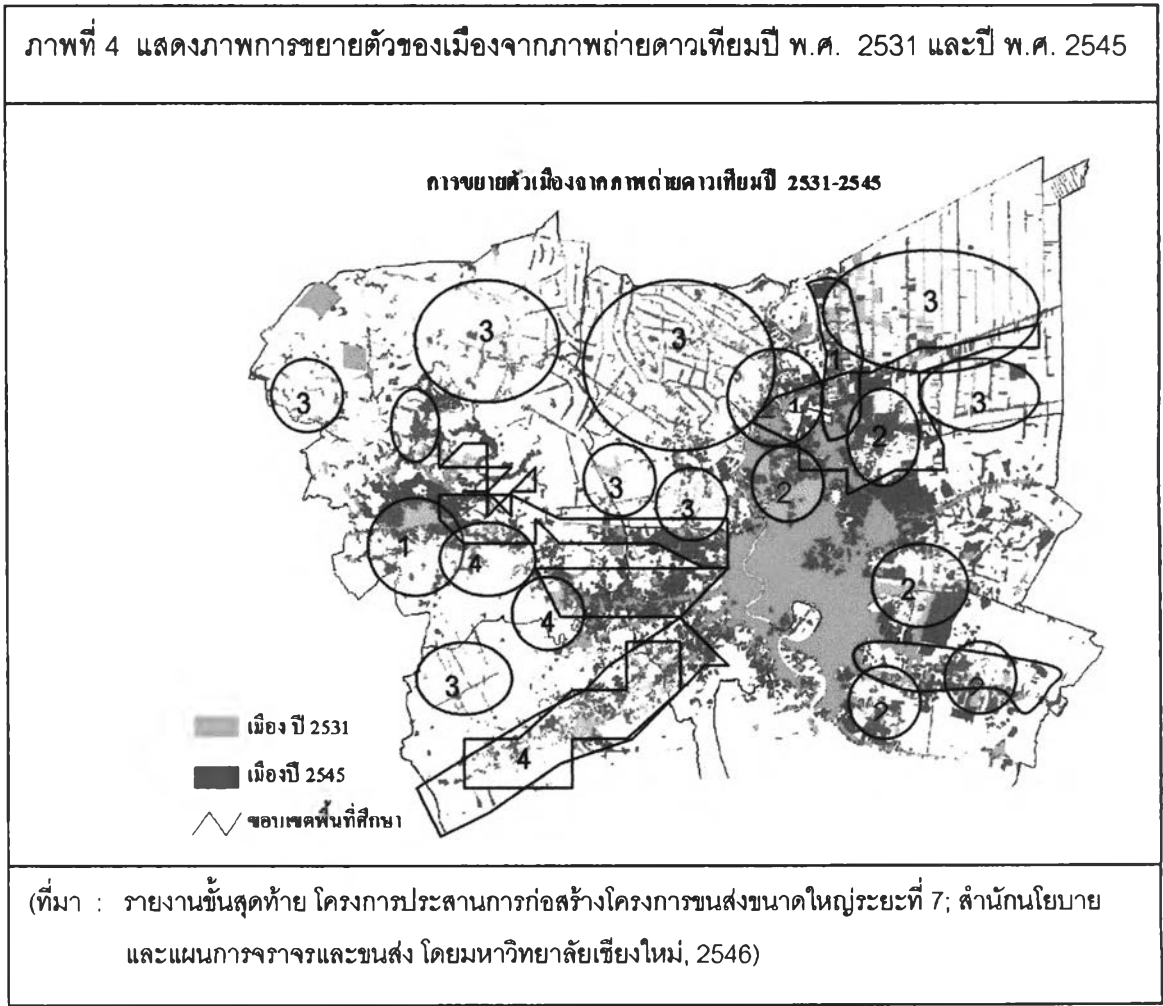
การใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล ปี พ.ศ. 2545

จากแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียม (ภาพที่ 3) แสดงสภาพของพื้นที่เมืองในปี พ.ศ. 2531 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2545 ซึ่งในปี พ.ศ. 2531 ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นปีที่เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวสูงสุด จากผลการวิเคราะห์ของโครงการประสานการก่อสร้างการขนส่งฯ ระยะที่ 7 พบว่าพื้นที่ที่มีการขยายตัวทั้งหมดมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณ 250,000 คนต่อปี เป็นการเพิ่มที่มากกว่าและขยายตัวรวดเร็วกว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่ที่มีการขยายตัวของประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2531-2544 เมื่อพิจารณาสภาพทางกายภาพของเมืองพบว่าการกระจายตัวของพื้นที่เมืองไปในที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรมในเกือบทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ส่วนขยายของกรุงเทพมหานคร สภาพดังกล่าวอธิบายลักษณะของการกระจายตัวของการใช้พื้นที่ได้ดังนี้ (ภาพที่ 4)

ลักษณะที่ 1 การขยายตัวออกจากพื้นที่เนื้อเมืองเดิมและขยายตัวออกเป็นลักษณะแผ่รัศมีต่อเนื่องกับพื้นที่ศูนย์กลางเมืองเกาะกันเป็นกลุ่ม พบได้ในพื้นที่ของจังหวัดนครปฐม จังหวัดปทุมธานี มีลักษณะกระจายตามแนวโครงข่ายถนนและเกาะกลุ่มกันแต่ยังเชื่อมโยงกับศูนย์กลางเมือง

ภาพที่ 4 แสดงภาพการขยายตัวของเมืองจากภาพถ่ายดาวเทียมปี พ.ศ. 2531 และปี พ.ศ. 2545

ลักษณะที่ 2 การขยายตัวออกจากพื้นที่เมืองเดิมแผ่กระจายต่อเนื่องไปในพื้นที่ว่างอย่างไร้ทิศทางแต่ยังมีการขยายตัวต่อเนื่องกับพื้นที่ที่เป็นเนื้อเมืองเดิม พบได้อย่างชัดเจนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีที่เป็นเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร เป็นการขยายตัวออกจากเนื้อเมืองของกรุงเทพมหานคร ในเขตพื้นที่ตำบลคูคต ตำบลลาดสวาย และในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานครในพื้นที่ ตำบลหนองปรือ ตำบลราชาเทวะ

ลักษณะที่ 3 การขยายตัวไม่มีรูปแบบและไร้ทิศทางโดยจะกระจายไปในพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรมและกระจายไปตามโครงข่ายถนน ลักษณะดังกล่าวพบได้ชัดเจนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี

ลักษณะที่ 4 การขยายตัวที่มีการเกาะกลุ่มกันอย่างหลวมๆ จากพื้นที่เนื้อเมืองเดิมและกระจายไปตามโครงข่ายถนนที่เชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร ปรากฏการณ์ดังกล่าวพบในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐมในเส้นทางที่เชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร

การขยายตัวของกรุงเทพมหานครที่ผ่านมา ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนทั้งภายในเขตกรุงเทพมหานครและในพื้นที่ต่อเนื่อง ทั้งทางด้าน กายภาพ เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะพื้นที่ส่วนขยายของกรุงเทพมหานครที่ขยายและกระจายออกไปสู่พื้นที่ชนบทหรือในพื้นที่เกษตรกรรมสมบูรณ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่ชัดเจนคือ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการเจริญเติบโตสูงอย่างต่อเนื่อง ทำให้พื้นที่ภาคเกษตรกรรมถูกนำไปใช้เป็นประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรม เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานีและสิงห์บุรี เนื่องจากคนในพื้นที่เดิมขายกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เคยทำเกษตรกรรมให้กลุ่มคนกลุ่มใหม่หรือนายทุน ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมสมบูรณ์ลดลงอย่างต่อเนื่อง พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีความหลากหลายของการพัฒนามากขึ้น โดยเปลี่ยนเป็นหมู่บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม ชุมชนคนงานในพื้นที่โดยรอบและใกล้เคียงโรงงานอุตสาหกรรม มีสิ่งบริการชุมชนร้านค้าในพื้นที่ การเกิดชุมชนของคนกลุ่มใหม่ในพื้นที่รวมทั้งชุมชนที่มีการปะปนของการอยู่อาศัยร่วมกันของคนกลุ่มเก่าและคนกลุ่มใหม่ เป็นต้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมโดยเฉพาะด้านประชากร เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้คนในพื้นที่บางส่วนเกิดภาวะการว่างงานและขาดแคลนที่ดินทำกินของตนเอง เกิดปัญหาด้านรายได้ไม่เพียงพอ มีการย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่ทั้งถาวรและชั่วคราวเพื่อหางานทำ สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลต่อวิถีชีวิต การคงอยู่ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความแข็งแกร่งของการยึดเหนี่ยวหรือความผูกพันของกลุ่มชนทางสังคม นอกจากนี้ยังมีคนนอกพื้นที่เข้ามาปะปนกับคนท้องถิ่นมากขึ้นมีความหลากหลายของกลุ่มคน เกิดความแตกต่างของสังคม วัฒนธรรม และลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนรวมทั้งการผสมผสานทางสังคมในหลายรูปแบบ

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสังคมในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของภาคมหานครดังกล่าว ทำให้เกิดลักษณะความไม่ชัดเจนของความเป็นชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท เนื่องจากอยู่ระหว่างช่วงการเปลี่ยนผ่านจากความเป็นชนบทไปสู่เมืองหรือการปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับการพัฒนาและความเจริญจากภาคมหานครและกระแสของโลกาภิวัตน์ ลักษณะของการขยายตัวของเมือง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและทิศทางการขยายตัวของเมืองในที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาจากแนวความคิดของภาคมหานครที่ขยายตัวออกไปในพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เกษตรนาข้าว และเป็นการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่ติดต่อกับเมืองใหญ่ขยายตัวเป็นเนื้อเมืองเดียวกัน ขยายตัวไปตามโครงข่ายการคมนาคม สายหลักและสายรอง ทำให้เกิดสภาพของความไม่ชัดเจนของความเป็นชนบทและเมือง (McGee, Freedman, and Douglas, 1991) พื้นที่ที่มีความไม่ชัดเจนของความเป็นชนบทหรือเมืองในบริเวณนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาวิจัยใดที่ทำการศึกษารูปแบบของปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนลักษณะดังกล่าวซึ่งน่าจะมีผลต่อการพัฒนาพื้นที่บริเวณที่เกิดขึ้นของชุมชนและการขยายตัวของชุมชนในอนาคตอันใกล้ และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ปรากฏน่าจะทำให้เกิดลักษณะเฉพาะของรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแต่ละพื้นที่ตามที่ Patrick และ Wickizer (1995) กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เกิดขึ้นจะมีอิทธิพลต่อการกระทำของคนในชุมชนและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมทางสังคมที่มีผลต่อชุมชนในด้านพฤติกรรมและรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในสังคม ภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยที่การเปลี่ยนแปลงในระดับส่วนบุคคลจะมีความสัมพันธ์ต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันเมื่อมีการรวมกลุ่มกันทั้งทั้งชุมชน (Rose, 1992)

ดังนั้น หากได้มีการศึกษาถึงรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน ในพื้นที่ขยายตัวทางด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร จะทำทราบถึงปัจจัยพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของชุมชนและกลไกที่ทำให้ชุมชนพัฒนาในแต่ละรูปแบบในทำเลที่ตั้งที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจถึงรูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในระดับรากหญ้าของชุมชนในพื้นที่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ชุมชนมีการขยายตัวและพัฒนาแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเตรียมการสร้างและการพัฒนาชุมชนและสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ให้เกิดการพัฒนาอย่างมีทิศทางและสอดคล้องกับการพัฒนาเมืองใหญ่ ซึ่งจะทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนสามารถปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.2 สมมติฐานการวิจัย

ทำเลที่ตั้งและสภาพกายภาพของชุมชนในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน น่าจะมีความแตกต่างของลักษณะประชากรในพื้นที่แต่ละพื้นที่

ซึ่งลักษณะประชากรที่แตกต่างกันนั้นน่าจะทำให้เกิดความแตกต่างในด้านรูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแต่ละพื้นที่ด้วย

1.3 ปัญหาการวิจัย

1.3.1. รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

1.3.2. รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมระหว่างชุมชนและชุมชนกับเมืองใหญ่เป็นอย่างไร

1.3.3. รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างกันอย่างไร

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกของการผสมผสานทางสังคมของชุมชนแต่ละชุมชน ระหว่างชุมชนกับชุมชนและชุมชนกับเมืองใหญ่ ในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตทางด้านพื้นที่

ศึกษาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี โดยเลือกพื้นที่และชุมชนจากการช้อนทับปัจจัยจากลักษณะพื้นที่ขยายตัวของกรุงเทพมหานครที่มีความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่และเป็นพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานครและเชื่อมโยงด้วยโครงข่ายถนนสายหลักและสายรองจากศูนย์กลางกรุงเทพมหานคร และชุมชนตัวอย่างศึกษาเลือกตามลักษณะของแนวคิดชุมชนที่กำหนดไว้ โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างชุมชนเพื่อเป็นชุมชนตัวอย่างศึกษาในแต่ละพื้นที่

1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในด้านเนื้อหาทำการศึกษาใน 3 ด้าน คือ

1.5.2.1 ศึกษาชุมชนในภาพรวมของสภาพทั่วไป เพื่อให้เห็นสภาพปัจจุบันของชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยทางด้านทางกายภาพศึกษาลักษณะสภาพภูมิประเทศ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ทางด้านทางสังคม ศึกษาในเรื่องของความสัมพันธ์ของชุมชน กลุ่มองค์กร ข่าวสารข้อมูลที่เป็นความเชื่อมโยงภายในและภายนอกชุมชน การติดต่อระหว่างชุมชนและเมืองใหญ่ ส่วนทางด้านเศรษฐกิจศึกษาเรื่องของอาชีพและรายได้ของคนในชุมชน

1.5.2.2 **ศึกษารูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม** ได้แก่ทางด้านกายภาพที่ประกอบด้วยพื้นที่หรือสภาพภูมิศาสตร์ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้านสังคม-เศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะประชากร อาชีพ รายได้ วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน

1.5.2.3 **ศึกษากลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดกลไกการผสมผสานของชุมชน** โดยศึกษาในประเด็นของกลไกการผสมผสานทางสังคมที่มีผลต่อการอยู่ร่วมกันและความผูกพันของคนในชุมชนและปฏิสัมพันธ์ของชุมชนโดยพิจารณาจากปัจจัยทางด้านกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนและนอกชุมชน การติดต่อสื่อสาร สังคมวัฒนธรรม ได้แก่ระบบสถาบันครอบครัว กลุ่ม/องค์กร/สถาบันในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการภายในชุมชน สิ่งที่ผูกพันกันเป็นเอกภาพ โดยศึกษาจากความเป็นภูมิภาคเดียวกัน จังหวัดเดียวกัน การนับถือศาสนาเดียวกัน เป็นต้น

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การติดต่อกันระหว่างคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนซึ่งสังเกตได้จากการติดต่อพูดคุย การมีอุปกรณ์การสื่อสารและการเดินทาง เช่น โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ รถโดยสาร มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น งานประเพณี งานพัฒนาชุมชน และ มีการกระทำต่างๆ นี้ เป็นประจำสม่ำเสมอ

กลไกการผสมผสานทางสังคม หมายถึง การมีอยู่ของบุคคลที่ทำหน้าที่ในชุมชนซึ่งเป็นแกนนำหรือมีส่วนในการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน วิธีการที่ควบคุมสังคมทั้งทางด้านกฎหมาย กฎศีลธรรมจรรยา องค์กรหรือกลุ่มภายในชุมชน ที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การค้า การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ วิธีการติดต่อสื่อสารและการขนส่งรวมถึงสถานที่หรือพื้นที่ที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกันในการใช้ทำกิจกรรมหรือเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 **ประโยชน์ในทางวิชาการ** การวิจัยนี้มีผลการวิจัยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นที่เป็นรูปธรรม คือ การค้นพบความจริงที่เกิดขึ้นในแง่ของการอธิบายปัญหาและปัจจัยการเกิดขึ้นของชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ศึกษา รวมถึงผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ ซึ่งเป็นข้อค้นพบใหม่ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ และการได้เอกสารรายงานวิจัยที่แสดงถึงวิธีวิทยาการในการวิจัย สำหรับประโยชน์ทางวิชาการจากผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการจากการใช้รูปแบบและวิธีการศึกษาวิจัยชุมชนในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัย นิสิตนักศึกษาในสาขาการ

วางแผนภาคและเมืองและด้านการพัฒนาเมือง ในการอ้างอิงทางวิชาการและการเสริมสร้างองค์ความรู้ในสาขา

1.7.2 ประโยชน์ในเชิงนโยบาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยหารูปแบบการปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสาระสำคัญคือความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างกันของชุมชนและกลไกที่ทำให้เกิดการผสมผสานของชุมชนในพื้นที่และเมืองใหญ่ ผลการศึกษาจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนและสังคมของชุมชนของภาครัฐ ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพของชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภาค

1.7.3 ประโยชน์ในระดับปฏิบัติ รูปแบบปฏิสัมพันธ์และกลไกการผสมผสานของชุมชนในแต่ละลักษณะของชุมชนที่ปรากฏ ซึ่งเป็นผลผลิตจากการวิจัย ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาในพื้นที่จะสามารถนำผลการวิจัยนั้นไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนชุมชนและการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและในอนาคตได้